Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Dashboard Energietransitie voor de raad van gemeente Aalten

Dit dashboard is onderdeel van het onderzoek naar de energietransitie door de rekenkamercommissie AOGW

31 januari 2022

Inhoudsopgave

Het dashboard bestaat uit de volgende onderdelen:

Verantwoording en leeswijzer

Deel 0: De kern

- Infogram met het dashboard Energietransitie in één oogopslag
- Korte samenvatting en actuele punten voor politieke bemoeienis

Deel 1 tot en met 3: toelichting en uitwerking

- **Deel 1A** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen
- **Deel 1B** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen
- **Deel 2** Realisatieknoppen
- **Deel 3** Relevant ontwikkelingen

Begeleidende brief

Bij dit dashboard hoort een begeleidende brief van de rekenkamercommissie: https://ap.lc/Chhv1 (PDF Bestand).

Ambtelijke reactie

De ambtelijke organisaties van de drie gemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om te reageren op het dashboard voor hun gemeente. De ambtelijke reacties kunt u hier inzien: https://ap.lc/grJYx (PDF bestand).

Verantwoording

Met het dashboard geeft de rekenkamercommissie een beoordeling op basis van beschikbare en toegankelijke data aan de gemeenteraad. Het zwaartepunt ligt bij schriftelijk materiaal dat we voor dit onderzoek hebben opgevraagd bij de gemeente. Op onderdelen maken we gebruik van externe bronnen – zoals de landelijke klimaatmonitor. Met het dashboard biedt de rekenkamercommissie een basisversie of 'nulmeting' voor 2021.

Met veel inzet en toewijding worden in de gemeente resultaten bereikt. De bedoeling en toewijding van bestuurders, ambtenaren en ook van veel inwoners, bedrijven, en maatschappelijke organisaties staan in dit onderzoek en dashboard buiten kijf. Het dashboard

En toch moet er nog veel meer gebeuren: een groot deel van de opgave vraagt nog om realisatie. Dit geldt ook voor andere gemeenten in de Achterhoek én daarbuiten.
De zelf gestelde opgaven en de opgelegde opgaven vanuit het landelijke en Europese klimaatbeleid zijn groot, complex en ingrijpend. Er komt veel bij kijken, naast duurzame opwekking van energie gaat het om infrastructuur, bereikbaarheid van energie maar ook consequenties voor natuur en milieu, gezondheid, veiligheid en economie en werkgelegenheid. Dit vraagt nogal wat!

De energietransitie is een gezamenlijke opgave van het gemeentebestuur, andere overheden, inwoners en bedrijven. Het dashboard biedt overzicht en inzicht om hier over het goede gesprek te kunnen voeren: in de raad, met het college plus de ambtelijke organisatie en met de samenleving. Daarop zijn ook de aanbevelingen in de begeleidende brief van de rekenkamercommsisie gericht. Het dashboard is vooral een hulpmiddel:

- voor de raad om goed te kunnen sturen en controleren;
- Voor het gemeentebestuur (raad-college-ambtelijke organisatie) en de samenleving: een gezamenlijke informatiepositie voor leren, kennisdeling, monitoring en evalueren.

De uitnodiging is om het dashboard te gaan gebruiken en mee te bouwen om dit verder uit te werken en waar nodig te verbeteren om tot een gezamenlijk inzicht en overzicht van de opgave te komen. De uitnodiging is ook om het dashboard periodiek te actualiseren – waarbij deze versie als nulmeting dient.

De bronnen voor het onderzoek kunt u via deze weblink inzien: https://ap.lc/pGQqF (PDF bestand).

Rekenkamer-commissie

Leeswijzer: toelichting op de wijzers in het dashboard

Beoordeling van de maatschappelijke opgave en resultaten: op een schaal van 1 tot 6.
We visualiseren dit met een oranje wijzer. De positie van de wijzer geeft de afstand aan die je nog moet overbruggen om de opgave te realiseren: de afstand van de huidige situatie tot de gewenste situatie.

- Bij **1** ga je als het ware in een lage versnelling. Je staat nog ver af van de gewenste situatie.
- Bij **6** heb je de opgave helemaal gerealiseerd.
- In het groene gebied ga je in de allerhoogste versnelling: méér of een grotere opgave realiseren dan oorspronkelijk beoogd.

Het vraagteken (?) drukt uit dat realisatie van de opgave niet goed beoordeeld kan worden op basis van beschikbare informatie of data voor de raad. Het 'olielampje' staat als het ware aan: voeg relevante informatie/ data toe om voortgang en realisatie van de opgave te beoordelen.

Beoordeling realisatiekracht: paarse wijzers gebruiken we voor het beoordelen van maatregelen, samenwerking, invullen van voorwaarden en een passend budget om de opgave waar te maken: op een schaal van 1 tot 6.

- **1**: weinig / klein / zeer onvoldoende
- **6**: veel / groot / ruim voldoende
- In het donkerpaarse gebied doe je meer dan nodig is om de beoogde opgave te realiseren. Dat kan positief zijn als je daarmee ook meer resultaten bereikt.

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Deel 0: De Kern

Infogram en dashboard Energietransitie: Stand van zaken in Aalten in één oogopslag

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten · Oost Gelre · Winterswijk

(A) Energiedoelen

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie
Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar
Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

(B) Bijdrage aan andere doelen

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

Gezondheid
Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

Veiligheid
Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Economie en werkgelegenheid
Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

1. Maatschappelijke opgaven en resultaten

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Maatregelen vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren
Voldoende maatregelen besloten

Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
Voldoende uitvoeringskracht

Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen
Geen blinde vlekken

Voldoende financiële middelen
Voldoende investeringskracht

Goed georganiseerde samenwerking
Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

2. Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Korte samenvatting

Met veel inzet en toewijding worden mooie resultaten bereikt. Aalten is in de Achterhoek een van de beteren. De gemeente weet zelf het goede voorbeeld te geven en onderneemt vele initiatieven. Voor het vastgestelde beleid worden behoorlijk maatregelen ingezet en er is budget gereserveerd.

En toch moet er nog veel meer gebeuren, het akkoord van Groenlo wordt niet gerealiseerd. En zelfs dan moet er nog veel meer gebeuren want in de afspraken van destijds is een aantal zaken onvoldoende meegenomen.

Ambities zullen flink naar boven moeten worden bijgesteld en ook de impact op andere doelen zoals natuur, milieu, gezondheid, veiligheid en economie zullen in kaart moeten worden gebracht. Vervolgens kan pas dan de hierbij passende realisatie gestalte krijgen.

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Wat zijn toekomstige agendapunten voor de raad?

- Herijken ambities energietransitie (herijken Akkoord van Groenlo)
- Realisatiekracht in balans brengen met de ambities
- Heroverweging ambities biomassa
- Verhogen snelheid en impact maatregelen zon, wind en gasvervanging
- Omzeilen van netcongestie met lokale/ regionale voorzieningen zoals microgrids, decentrale toedeling van energie, optimaliseren van pieken en dalen in lokale energievraag en -aanbod
- Maatwerkaanpak en versnelling energiebesparing, onder andere isolatie
- Kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een waterstofeconomie
- Naast gebouwde omgeving ook scherpe focus op mobiliteit, industrie en landbouw
- Benutten mogelijkheden voor delen en benutten restenergie (koude en warmte)
- Vanwege sterke energieprijsstijgingen: beleid voor energiearmoede

Deel 1A

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

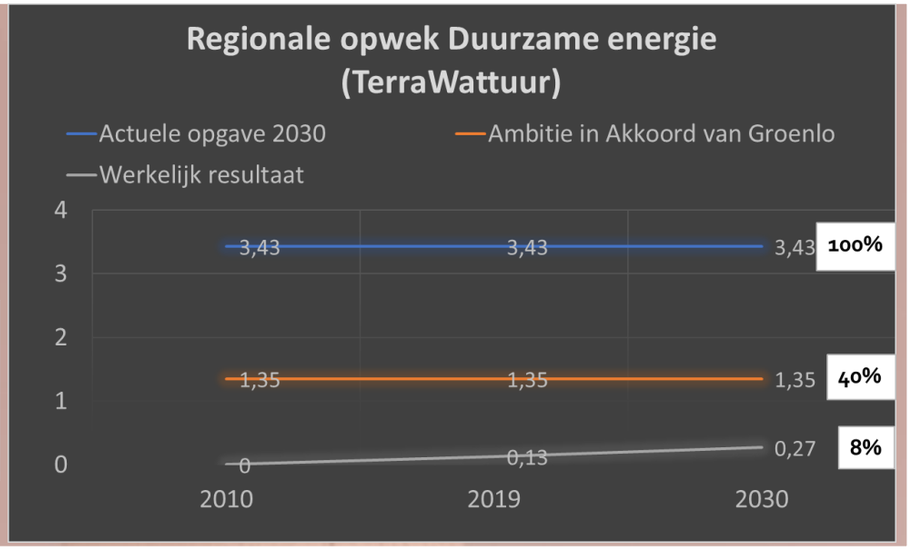
Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

- Voldoende energie uit zon
- Voldoende energie uit wind
- Voldoende energie uit biomassa
- Overige energie, zoals aardwarmte
- Voldoende import duurzame energie
- Positieve bijdrage aan energie elders

?

Realisatie van overige doelen is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad, zoals import van duurzame energie en alternatieve bronnen.

Toelichting, argumenten en illustraties

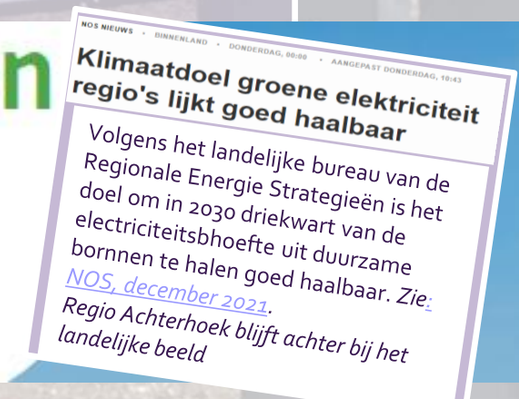
1. De regionale opwek van duurzame energie uit zon, wind en biomassa is in 2019 een fractie van wat nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn. Gemeente Aalten doet het echter veel beter dan het regionale gemiddelde.
2. Uitgaande van de doelstelling in het Akkoord van Groenlo moeten de gemeenten in de komend acht jaar samen nog 90% van de opgave realiseren!
3. De doelstelling in het Akkoord van Groenlo is tussentijds niet bijgesteld. Agem becijfert dat de gemeenten inmiddels veel meer duurzame energie moeten opwekken: 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur in 2030. De actuele opgave is daarmee ruim 2,5 keer groter dan beoogd! Uitgaande van deze opgave is de verwachting dat de regiogemeenten in 2030 circa 8% duurzame energie opwekken. Zelfs als de gemeenten in 2030 de doelstelling uit het Akkoord van Groenlo realiseren komen zij 60% aan duurzame energie tekort om energieneutraal te zijn.
4. De actuele opgave is groter door de groei van het energieverbruik onder meer door:
   - groei bevolking (woningen) en economie
   - hoger verbruik voor elektrisch rijden en elektrisch verwarmen
   - energie voor elektrificatie industrie en elektriciteitsverbruik landbouw
   - de benodigde energie voor netverliezen en opslag in batterijen
5. Met het Akkoord van Groenlo leken de regiogemeenten een voorsprong op de rest van Nederland te hebben van circa 10 jaar, maar op dit moment zijn de verschillen miniem. Het landelijke gemiddelde voor duurzame opwek van elektriciteit bedraagt in 2020 circa 27%. Gemeente Aalten komt echter uit op 42%, voornamelijk door de bijdrage van het bestaande park Hagenwind. Verdere grootschalige projecten zitten niet in de pijplijn.
6. Het doel van het akkoord van Groenlo is 'evenveel opwekken als gebruiken'. In het 'Uitnodigingskader zon en wind' van de gemeente Aalten zien we dat duurzame energie vooral op het eigen grondgebied opgewekt zal worden. Dit betekent dat import van duurzame energie geen grote rol zal spelen. Inzicht in de omvang van import of export van duurzame energie is overigens niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Beeld van realisatie op basis van de energie-monitor (Agem, 2020):

- De verwachting is dat Aalten in 2030 uitkomt op 58% van de beoogde opwek, dit is 43 GWh te weinig: het verbruik van zo'n 15.000 woningen.
- De verwachting bij gasvervanging is dat Aalten uitkomt op 17% van de doelstelling, dit is 7,6 miljoen m^3 te weinig: een equivalent van 5.000 woningen.

Belangrijke noot: Het gaat om een vergelijking met verouderde doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo. De gemeenten moeten volgens actuele berekeningen in 2030 ruim 2,5 keer meer duurzame energie opwekken om energieneutraal te zijn.

Nieuwe windmolens alleen nog mogelijk in huidige windpark Hagenwind

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

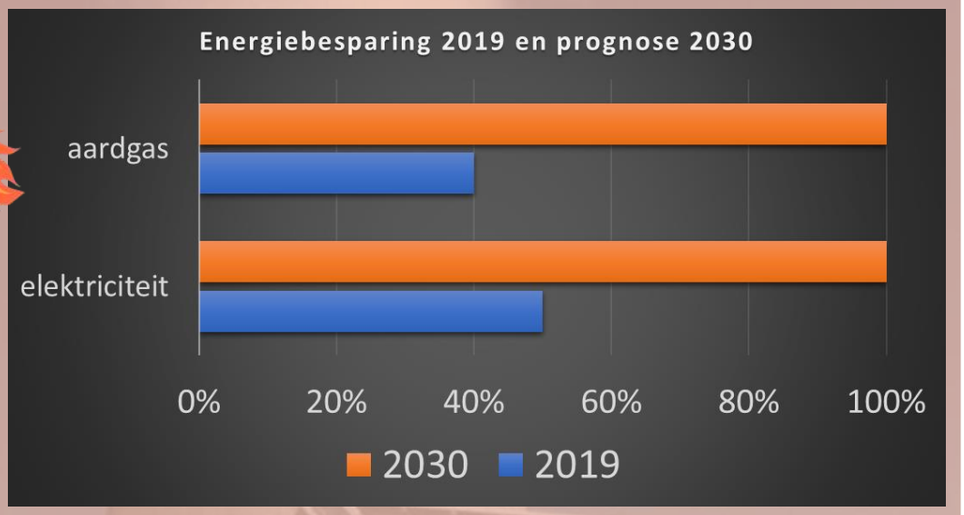
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

'Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken'

- Energiebesparing
- Benutten restenergie
- Efficiënte opwekking met zo laag mogelijk energieverlies

? Doelen en resultaten over het benutten van restenergie en de efficiëntie van de duurzame energieopwekking is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

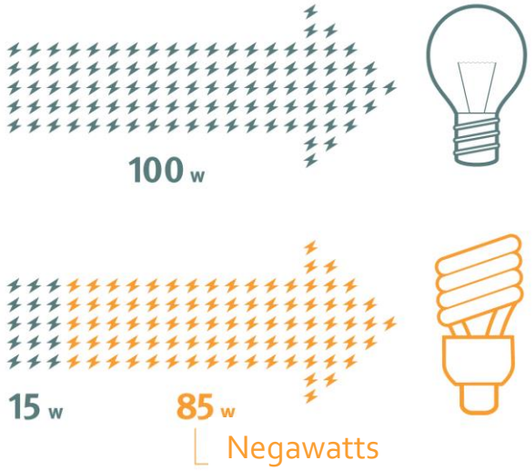
1. De opgave voor energiebesparing in het akkoord van Groenlo bedraagt 20% voor elektriciteit en 55% voor aardgas ten opzichte van het energieverbruik in 2012.
2. Aan de hand van deze doelstelling realiseert Aalten in 2019 een elektriciteitsbesparing van 50% en de besparing van aardgas bedraagt 40%. Wel met de kanttekening dat in de forse besparing ook bedrijfsbeëindigingen zijn meegeteld.
3. Agem verwacht dat de doelstelling voor zowel gas als elektriciteit in 2030 gehaald kan worden. Wel is dit beeld vertekend: de opgewekte energie van zonnepanelen wordt als een besparing meegeteld: hernieuwbare energie is geen energiebesparende maatregel.
4. Energiebesparing wordt nu vooral gerealiseerd in de bebouwde omgeving. Zo bedraagt de besparing van elektriciteit door bedrijven 6% . Dit staat nog ver weg van de beoogde 20%. Andere sectoren kunnen een grotere bijdrage leveren aan het doel.

Logo waarmee Aalten duurzaam en samen aan de weg timmert.

Aalten stelt Duurzaamheidsprijs in

di 20 jul 2021, 14:32

Van Megawatt naar *Nega*watt

Het gebruik van energie voor warmte, mobiliteit, transport en industrie neemt nog steeds sterk toe. Daarnaast wordt een groot deel van deze energie verspild: naar verwachting zo'n 60% . De energietransitie staat of valt daarom met een forse energiebesparing.

Energie die niet wordt gebruikt is net zo nuttig als opgewekte energie. Dit principe wordt ook wel een 'Negawatt' genoemd. In plaats een Megawatt energie op te wekken, creëren we negawatts door energieverbruik te vermijden of te verminderen.

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

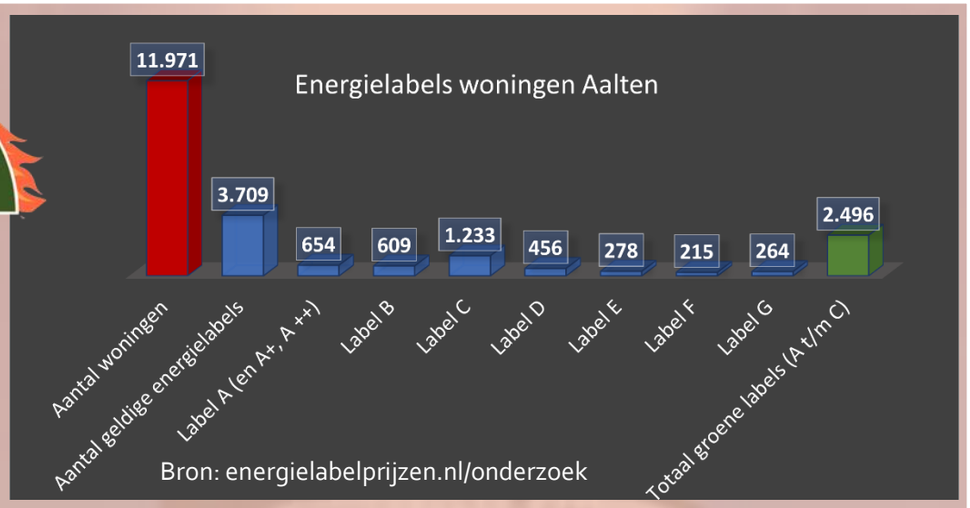
Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar

Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

- Voldoende opwek en aanvoer – geen schaarste
- Na aftrek van kosten voor noodzakelijk energiegebruik houden huishoudens genoeg over om van te leven
- Woningen van huishoudens met een laag inkomen hebben een goede energetische kwaliteit (klasse A en B woning).
- Energiekosten laten voldoende ruimte voor een rendabele bedrijfsvoering door kleine en grote bedrijven

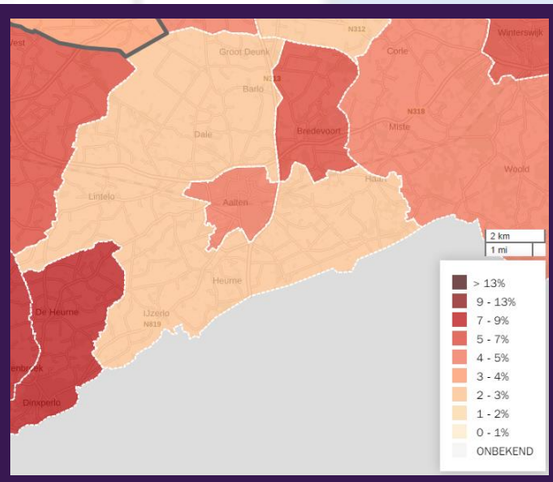

Doelen en resultaten over energiearmoede, woningen voor huishoudens met een laag inkomen, energiearmoede en bereikbaarheid van energie voor bedrijven is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

TNO: In Aalten leeft 6,1 % van de huishoudens in energiearmoede.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Momenteel is er voldoende aanvoer van energie voor huishoudens en bedrijven via het nationale en regionale netwerk voor elektriciteit en aardgas waar Aalten op is aangesloten.
2. Deze aanvoer is geen vanzelfsprekendheid. Het nationale elektriciteitsnetwerk staat onder druk ('netcongestie'), de voorraad aardgas is eindig en de aanvoer van aardgas staat onder druk. De realisatie van een lokaal/ regionaal decentraal energie-netwerk kan deze barrières omzeilen door lokaal opwekken, delen en opslaan van energie.
3. Voor bedrijven en (vracht)vervoer wordt waterstof een belangrijke energiedrager. Een lokale / regionale waterstofeconomie, waterstofinfrastructuur of import van groene waterstof is nog goeddeels afwezig.
4. Raadsleden hebben oog voor energiearmoede (bron: gesprekken). Gemiddeld 6,1% van de gezinnen in Aalten leidt onder energiearmoede volgens een definitie en onderzoek van TNO. Voor energiearmoede is geen lokale of regionale opgave en definitie geformuleerd.

Energiearmoede in Aalten.
Kern Aalten: 5%, Bredevoort: 6%,
Buitengebied: 3%. (bron: TNO, 2021).

Onderzoek energiearmoede (TNO)

Uit de TNO-cijfers blijkt dat 75% van de energiearmoede zit bij huurders in een woning van een corporatie, 12% heeft een particuliere huurwoning, 13% heeft een koopwoning (TNO, 2021).

Wat is energiearmoede?

"Een huishouden is energiearm wanneer meer dan 10% van het besteedbaar inkomen uitgegeven wordt aan het adequaat warm houden van de woning"

Het meest voorkomende woninglabel in Nederland is C. In een gemiddelde gemeente heeft op dit moment 43,1% een geldig label. Daarvan is 69,8% groen: onder een groene woning worden huizen met label A t/m C verstaan. Wanneer we uitsluitend kijken naar de A, A+ en A++ labels kunnen we concluderen dat gemiddeld 23,6% van de woningen dit milieulabel heeft. Bron: energielabelprijzen.nl

De Woonplaats ondersteunt binnen haar mogelijkheden de gemeente Aalten in haar ambitie om energieneutraal te worden, door haar bestaande woningen te verduurzamen naar minimaal energielabel B en door nieuwbouw energieneutraal te maken voor de gebouw gebonden installaties.

De woningcorporatie draagt bij aan realisatie van duurzame en betaalbare woningen. *Bron: Prestatieafspraken 2021 gemeente Aalten met Huurdersverenigingen en De Woonplaats.*

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goede energie-infrastructuur

Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

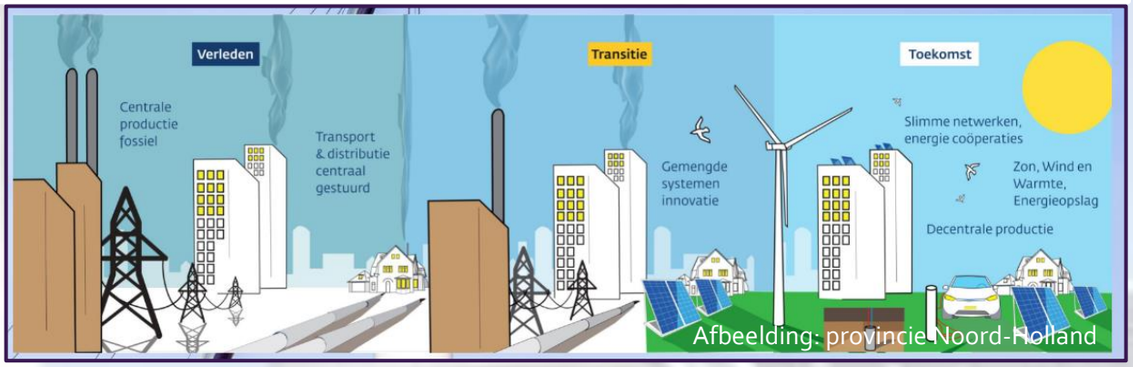
- Voldoende buizen, leidingen en kabels voor transport duurzame energie (centraal en decentraal)
- Voldoende reserve, back-up en noodcapaciteit
- Garanties op voldoende extra inkoop/import
- Netwerk continu in staat productie en vraag te optimaliseren (smart grid)
- Voor kritieke situaties adequate reserves, noodcapaciteit en scenario's voor reductie + afschaling
- Voldoende elektrische laadinfrastructuur
- Voldoende waterstoftankstations

Resultaten over de energie-infrastructuur zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Decentrale energienetwerken of microgrids zijn geschikt voor lokaal opwekken, delen en opslaan van energie. Dit vraagt een geheel andere infrastructuur dan de huidige centrale productie. Tijdelijke opslag van energie om vraag en aanbod van energie te balanceren is nauwelijks ontwikkeld. Dit wordt cruciaal vanwege de overbelasting van het centrale elektriciteitsnetwerk (netcongestie). Je kunt op piekmomenten de overtollige zonne-energie niet meer aan het net leveren.
2. Het ontwikkelen van een lokale/ regionale waterstofeconomie en –infrastructuur staan nog in de kinderschoenen. Dit kan een goede aanvulling zijn voor transport, landvouwvoertuigen en industriële processen. We zien juist om die reden in diverse gemeenten en regio's initiatieven om een waterstofeconomie te realiseren. Daarbij vindt lokale/ regionale productie van waterstof plaats met energie uit zon en wind die anders niet meer gekoppeld kan worden aan het overvolle elektriciteitsnet (de netcongestie voorbij!) Het dichtstbijzijnde tankstation voor waterstof is momenteel gelegen in Doetinchem.
3. De gemeente faciliteert het plaatsen van openbare laadpalen bij woningen en werklocaties in een straal van 200 meter -samenwerking met Allego en PARKnCHARGE. In 2030 wil de gemeente 366 publieke laadpunten realiseren (bron: Startnotitie laadbeleid, 2021)

Afbeelding: provincie Noord-Holland

Een **microgrid** is een modulair decentraal energienetwerk in een gebied voor opwekken, delen en opslaan van energie. Een microgrid kan verbonden zijn met het centrale/ landelijke net of geheel zelfstandig als een 'energie-eiland' functioneren.

Deel 1B:

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

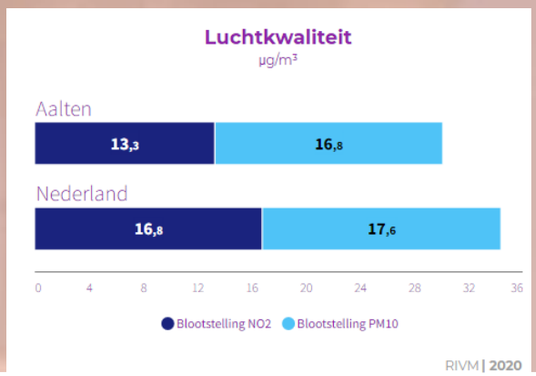
Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

- Afname emissie CO_2 (broeikasgassen)
- Afname emissie stikstof/ stikstofoxiden
- Afname concentraties fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon
- Goed binnenmilieus woningen, scholen en werkplekken
- Rustig woongenot ten aanzien van geluid, trillingen, geur, schaduwwerking en uitzicht
- Herstel, behoud, toename van flora en fauna

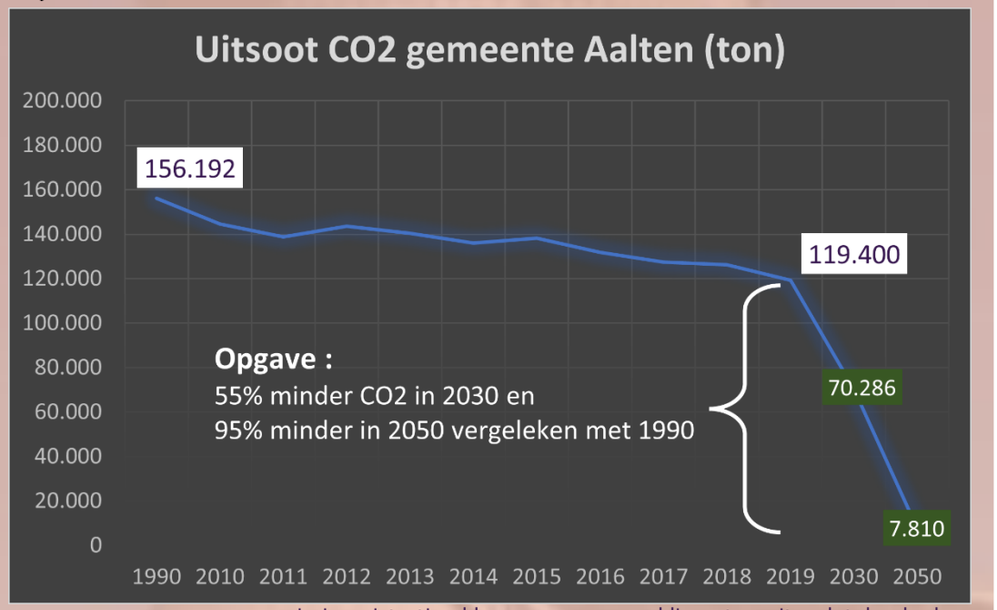
?

Doelen en resultaten over binnenmilieu, woongenot en biodiversiteit zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

RIVM | 2020

1990: www.emmissieregistratie.nl | 2010-2019: www.klimaatmonitor.databank.nl

Toelichting, argumenten en illustraties

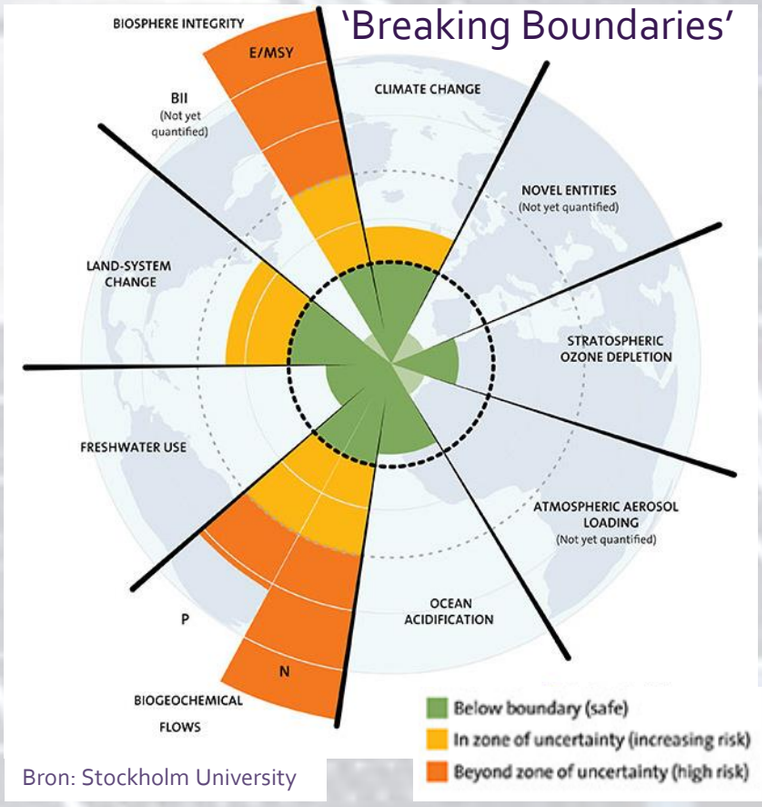
1. Sinds 1990 neemt de uitstoot van CO_2 in Aalten met ongeveer 24% af.
2. De komende 8 jaar moet de CO_2 uitstoot veel sneller afnemen om de landelijke en Europese doelstelling voor 2030 te realiseren. De komende 8 jaar zijn volgens veel klimaatwetenschappers cruciaal om belangrijke kantelpunten ('tipping points') te voorkomen die leiden tot onomkeerbare gevolgen voor het klimaat.
3. De bloostelling aan stikstofoxiden is in 2020 iets gunstiger dan gemiddeld. Het is in Aalten ook stiller.
4. In 2022 start de buurtaanpak voor het verduurzamen van woningen via onder meer isolatie en warmtepompen. De volgende buurten worden aangepakt: Dinxperlo centrum oost, Aalten Planetenbuurt, Aalten Kobus en Aalten 't Verzet en Bevrijding.

Buurtaanpak: Buurtbewoners De Pas in Aalten starten gezamenlijk initiatief voor woningverbetering.

In de wijk De Pas in Aalten heeft een groep van ca. 30 bewoners het initiatief genomen om hun woningen te verbeteren en te verduurzamen. Deze woningen waren voorzien van verouderde dakbedekking en daarom toe aan vernieuwing. De bewoners hebben deze kans ook direct aangegrepen om de woningen van zonnepanelen te voorzien.

Buurtbewoners nemen initiatief voor het verduurzamen van hun woningen en het opknappen van de buurt. Zie: Agem - https://www.agem.nl/energie-besparen/programma-s/buurtaanpak-aalten-de-pas

Bron: Stockholm University

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Gezondheid

Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

- Toename levensjaren in goede gezondheid ,ofwel: afname ziektelast

?

Veiligheid

Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Veilige woon- en leefomgeving
- Veilige werkomgeving / arbeidsveiligheid

Economie en werkgelegenheid

Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Behoud of toename werkgelegenheid
- Goede kwaliteit werkgelegenheid
- Innovatie, nieuwe verdienmodellen en versterking concurrerend vermogen

Doelen en resultaten over gezondheid, veiligheid en economie als gevolg van de keuzes voor energie zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

Doelen en resultaten zijn niet af te leiden uit data aan de raad. Om die reden is vooralsnog de score '?' aangegeven.

Werkgelegenheid door investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing

Terwijl de werkgelegenheid in de conventionele sectoren vanaf 2014 daalde, nam de werkgelegenheid in energiebesparingsactiviteiten en zonne-energie toe. Het gaat hier bijvoorbeeld om het isoleren van woningen en het plaatsen van zonnepanelen. Dit is arbeidsintensief werk en daardoor leveren deze investeringen relatief veel Nederlandse werkgelegenheid op. De werkgelegenheid die voortvloeit uit investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing is toegenomen tot ruim 57 duizend voltijdbanen in 2018, in 2014 waren dit er nog 43 duizend. Dit is een stijging van 32 procent.

In 2018 kwam het grootste gedeelte van de werkgelegenheid uit energiegerelateerde investeringen voort uit energiebesparingsactiviteiten. Hierbij ging het vooral om isolatiewerkzaamheden, met name het isoleren van woningen en bedrijfspanden. De banen die de investeringen in energiebesparing opleverden zaten daarmee vooral in de bouwsector.

Klimaatakkoord levert winst op voor veiligheid en gezondheid

Publicatiedatum 19-06-2019 | 10:05

De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur. Deze winst is relevant maar ook beperkt omdat CO2-reductie zich niet één-op-één vertaalt in vermindering van luchtverontreiniging of in veiligere leef- en werkomstandigheden. Dat blijkt uit een eerste verkenning door het RIVM in opdracht van ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De energie-transitie kan volgens het RIVM positief uitpakken voor veiligheid en gezondheid. De precieze consequenties in Aalten zijn niet in beeld.

Investeringen in de energietransitie dragen bij aan een toename van werkgelegenheid en ook een afname van banen in de energiemarkt voor conventionele/ fossiele brandstoffen (bron: CBS, oktober 2020). De precieze consequenties voor Aalten zijn niet in beeld.

Deel 2:

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Maatregelen en passend budget

Voldoende maatregelen besloten, uitvoeringskracht en investeringskracht

- Maatregelen volgens vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren:
  - Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
  - Installatie zon op bedrijfsdaken
  - Zonneparken inclusief 'Zon op Erf'
  - Windmolens/ -turbines
  - Biomassacentrales
  - Biovergistingsinstallaties
  - Energiebesparing
- Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen (geen blinde vlekken)
- Voldoende financiële middelen om maatregelen uit te voeren
- Efficiënt werken: benutten van koppelingsmogelijkheden en met maatregelen in één klap aan meerdere doelen bijdragen

Met de maatregelen en het huidige tempo lukt het niet om de doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo te realiseren. Met het huidig opgestelde vermogen voor duurzame energie en de projecten in de pijplijn bereikt de gemeente naar verwachting een elektrische opwekking van 58% in 2030.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Maatschappelijke druk bemoeilijkt het treffen van maatregelen voor biomassa- en biovergistingsinstallaties. De gemeente zet mede om die reden vooral in op opwekking van energie uit zon en wind. De gemeente staat open voor alternatieve oplossingen zoals waterkracht, waterstof en geothermie.
2. Belangrijke prestaties zijn de realisatie van windmolenpark Hagenwind (31 GigaWattuur) en zonnepark De Rietstap (1,55 GigaWattuur). De opbrengst van grote daken bedraagt circa 5,35 GigaWattuur.
3. Om de opgave voor 2030 zijn meer grootschalige projecten voor wind- en zonne-energie nodig. Hiervoor is een zogenoemd 'uitnodigingskader' ontwikkeld om initiatiefnemers te faciliteren. Plan- en realisatieprocessen voor dergelijke projecten kosten veel tijd.
4. De komend acht jaar zijn cruciaal. Een verdere toename van uitvoeringskracht en versnelling van realisatie zijn nodig omdat actuele opgave voor 'energieneutrale gemeente' 2,5 keer groter is dan beoogd met het Akkoord van Groenlo. Een duurzame opwek van 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur is nodig om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarmee bestaat ook een grote inzet op verdere energiebesparing.
5. In het klimaatakkoord is afgesproken dat de energietransitie ' budgetneutraal' plaatsvindt. Tegelijkertijd is duidelijk dat de energietransitie grote investeringen vraagt van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners: 'de kost gaat voor de baat uit'.
6. Ondertussen gebeurt er veel. We zien veel reuring en activiteit, zoals een collectieve inkoopactie, integraal energieadvies en andere adviesdiensten, energiedisplay-actie, warmtefoto's en huisbezoeken. Zo wordt gerapporteerd over het warmtefoto's door het Energieloket. De bijdrage van deze telbare activiteiten aan de beoogde maatschappelijke impact is vaak niet helder of blijft algemeen. Vanuit prioriteitstelling is dan de vraag wat de toegevoegde waarde is en de aanpak voldoende focus heeft op zaken waarom het werkelijk gaat?
7. Vanaf 2020 wordt jaarlijks € 125.000 extra in de begroting opgenomen voor de uitvoering van het Plan van aanpak Duurzaamheid.

De gemeente heeft zich aangemeld als Global Goals gemeente en wil de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties verankeren in de gemeentelijke organisatie, beleid en uitvoering.

Voorbeeld: bijdrage aan de Global Goals bij herinrichting straten

Duurzame herinrichting van de Dijkstraat en Admiraal Ruyterstraat draagt onder meer bij aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en een gezonde leefstijl.

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goed georganiseerde samenwerking *Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht*	**Connectie**	**Commitment**	**Coproductie**
Inwoners	●	●	●
Bedrijven	●	●	●
Maatschappelijke organisaties	●	●	●
Regiogemeenten, waterschap, provincie	●	●	●

Indicatie van de samenwerking op basis van gesprekken.
Samenwerking is een manier of een voorwaarde om tot realisatie van maatschappelijke effecten te komen: vanuit deze invalshoek is coproductie het belangrijkste. In connectie komen en commitment zijn belangrijke tussenstappen of prestaties voordat samenwerking ook tot coproductie kan leiden en daarmee tot het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke effecten.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Samenwerking met inwoners komt vooral van de grond via het Energieloket en allerlei communicatiekanalen. In 2022 start intensiveert de gemeente de samenwerking aan de hand van de buurtaanpak voor de warmtetransitie. Deze aanpak vraagt om verbreding en opschaling naar de gehele gemeente.
2. Samenwerking met bedrijven vindt vooral plaats aan de hand van oplossingen voor het opwekken van zonne-energie op grote bedrijfspanden. De gemeente biedt daarvoor ook een ontzorgingspakket aan.
3. Intensivering van de samenwerking en verbreding van de focus in een gebiedsgerichte aanpak voor bedrijventerreinen biedt kansen om een duurzame economische ontwikkeling te stimuleren. Het realiseren van een duurzame economie is voor veel bedrijven ook van strategisch bedrijfsbelang om relevant te blijven in het nieuwe tijdperk voor afnemers en klanten.
4. Samenwerking met maatschappelijke organisaties vindt onder meer plaats met woningcorporatie De Woonplaats voor het verduurzamen van woningen en met Agem Energieloket voor het realiseren van energiebesparing in woningen.
5. De overheden werken van oudsher nauw samen op het gebied van visievorming (Akkoord van Groenlo) en gezamenlijke uitvoering en coproductie via Agem.

De doelstellingen waar we voor staan vragen veel van onze samenleving, ons bestuur en onze organisatie. Het vraagt ook veel samenwerking met partners en overheden. Om te kunnen slagen moeten we met z'n allen hard aan de slag. Daarvoor zijn er een aantal randvoorwaarden:

De gemeentelijk doet een groot beroep op samenwerking en coproductie. Bron: Aanpak Duurzaamheid.

Wij zijn Agem.

Agem startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. In 2018 konden ook lokale burgerinitiatieven toetreden als lid. **Begin 2021 telt Agem drieëntwintig leden** -acht gemeenten én vijftien lokale energiecoöperaties- en dit aantal blijft groeien!

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

- Voldoende en goed geschoolde vakmensen om maatregelen uit te voeren
- Voldoende kennis en capaciteit – ook voor co-creatie met inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen
- Bewustwording en steun vanuit de bewoners en de bedrijven

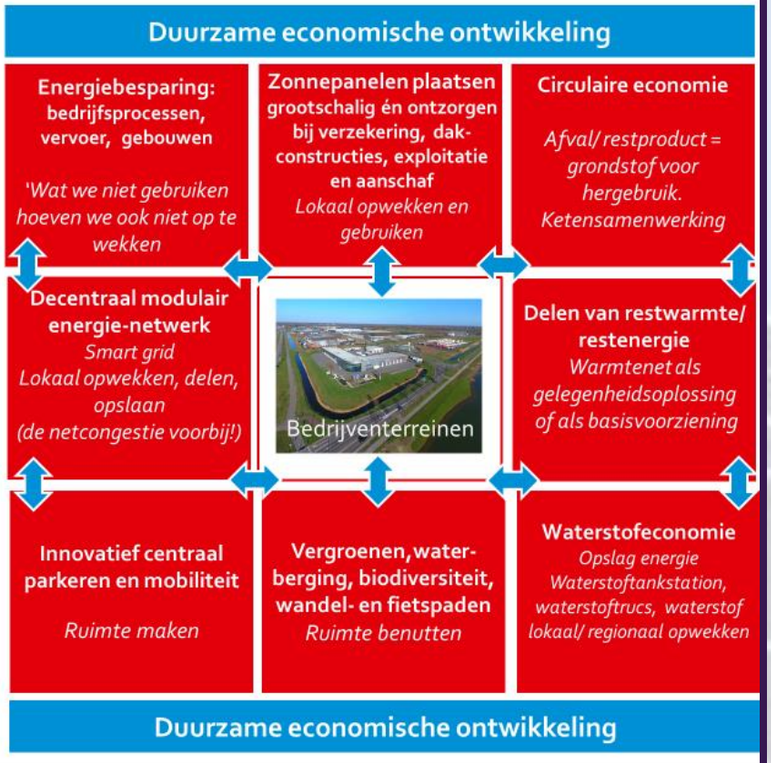
....

Cruciale voorwaarden om de energietransitie mogelijk te maken zijn onvoldoende ingevuld.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De voorwaarden zijn deels ingevuld. De tussenresultaten en benodigde versnelling van de energietransitie doen een beroep op versterking van de realisatiekracht. De gemeente ziet dat ook en geeft aan dat hiervoor extra financiële inzet nodig is.
   - De gemeente investeert in kennis en capaciteit bij een team van medewerkers voor het Plan van aanpak Duurzaamheid op het gebied van circulaire energie, duurzame energieopwekking, mobiliteit, duurzame woningen, klimaatadaptatie en communicatie.
   - Toepassing van de Global Goals/ duurzame ontwikkelingsdoelen ondersteunt een brede focus, integrale aanpak en het herkennen van kansen voor het verbinden van doelen en middelen. Dit is zichtbaar in diverse plannen en zogenoemde 'kansendossiers'.
2. Versterking van samenwerkingskracht:
   - Bij de gebiedsgerichte aanpak van de warmtetransitievisie in vier buurten (start 2022) in samenwerking met inwoners, woningcorporatie, leveranciers en andere partijen.
   - Voor bedrijventerreinen is ook een gebiedsgerichte aanpak nodig. De bedrijven in deze gebieden kunnen als grootverbruikers met individuele en collectieve oplossingen een grote bijdrage leveren aan de energietransitie. De gemeente stimuleert op dit moment vooral de installatie van zonnepanelen op grotere bedrijfspanden.
3. De energietransitie vraagt voldoende vakmensen en leveranciers om alle maatregelen en oplossingen tijdig en met goede kwaliteit te realiseren. Deze voorwaarde is in heel Nederland en ook in de regio Achterhoek onvoldoende ingevuld. Dat vraagt veel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en bedrijven.

In Aalten liggen meerdere bedrijventerreinen. Net als de woonwijken kunnen deze gebieden een grote bijdrage leveren aan realisatie van de energietransitie. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak met kennis en capaciteit voor specifieke deelopgaven en het organiseren van samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheden.

De energietransitie is een banenmachine. Waar is het talent?

De energietransitie ontwikkelt zich in een razend tempo en levert veel extra banen op. Het ontbreekt echter aan goed gekwalificeerde vakmensen. Een serieus probleem, want dit zet een rem op de transformatie. "Aansluiting tussen het onderwijs en groeimarkten in de energietransitie is hard nodig", zegt Marsha Wagner van de Topsector Energie.

Bron: Financieel Dagblad

"Met het programma 'Zonnige Bedrijven' helpen we ondernemers door kosteloos inzicht te geven in de mogelijkheden van een groot zonnedak en de mogelijke subsidies. Inmiddels hebben zich al ruim 40 ondernemers aangemeld waarvan er een aantal subsidie (SDE) toegekend hebben gekregen. Een tiental ondernemers overweegt om de subsidieaanvraag in november te doen. Ook kunnen bedrijven die inmiddels een zonnedaksubsidie hebben, maar problemen ondervinden met de uitvoering, kosteloos ondersteuning en advies krijgen."Plan van aanpak duurzaamheid, update 2020)

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

- Bouwen energieneutrale woningen/ gebouwen
- Maatschappelijke vastgoed verduurzamen
- Duurzame openbare verlichting
- Duurzaam gemeentelijk wagenpark: hybride, elektrisch, waterstof

Goed voorbeeld doet volgen: de gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven – zo blijkt ook uit de Aanpak Duurzaamheid. Informatie over de resultaten zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad. De indruk is dat de gemeente hier wel serieus op inzet.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. We zien diverse ambities van de gemeente om voor te gaan en het goede voorbeeld wil geven, zoals:
   - Verduurzamen van het gemeentelijke wagenpark.
   - Het aanscherpen van het inkoopbeleid om de circulaire economie te stimuleren.
   - Duurzaam en lokaal voedsel voor de catering.
   - Medewerkers stimuleren bij duurzaam denken en handelen.
   - Verduurzamen van maatschappelijk vastgoed
   - Duurzame openbare verlichting door vervanging met LED lampen
   - Energiezuinig gebouwenbeheer.
2. Op basis van diverse gesprekken en voorbeelden is de indruk dat de gemeente hieraan ook werkelijk invulling geeft. Een goed overzicht ontbreekt echter. Uit informatie aan de raad zijn voortgang en resultaten niet goed af te leiden.

Verduurzaming schoolgebouwen gemeente Aalten van start

Mediapartner Radio Ideaal 12 juli, 15:50 • 1 minuut leestijd

Verduurzaming schoolgebouwen gemeente Aalten van start

AALTEN, 24 JUNI 2021

Aalten is Global Goals gemeente!

Gemeente Aalten heeft besloten zich aan te melden als Global Goals gemeente. De Global Goals, of Sustainable Development Goals, zijn 17 door de Verenigde Naties vastgestelde doelen. De doelen zijn er op gericht om er samen voor te zorgen dat onze wereld gezonder, rechtvaardiger en duurzamer wordt. Voor iedereen.

Voertuigen gemeente op duurzame diesel

Dieselvoertuigen van de gemeente rijden op de nieuwe dieselsoort HVO; de meest duurzame olie van dit moment. Deze nieuwe brandstof bevat geen fossiele aardolie meer, maar wordt volledig uit hernieuwbare grondstoffen (biomassa) geproduceerd.

De onthulling van het bouwbord. Foto: Marcel te Brake (Foto:)

Vernieuwde gemeentewerf wordt gasloos en energieneutraal

za 13 apr 2019, 12:40

AALTEN - De gemeentewerf aan de Derde Broekdijk in Aalten is toe aan vernieuwing. De panden zijn verouderd, niet duurzaam en te klein sinds de komst van dertig medewerkers van Laborijn. De gemeentewerf wordt dus verbouwd. Het panden worden gemoderniseerd en er wordt een verdieping op geplaatst. Na de verbouwing is de gemeentewerf volledig gasloos en 100% energieneutraal. Begin 2020 moet de verbouwing klaar zijn. De verbouwingskosten worden geschat op 1.5 miljoen euro.

Duurzame gemeente: voorbeeldfunctie met gezond verstand

De gemeente(raad van) Aalten heeft zelf de meest directe invloed op het eigen energieverbruik van de eigen installaties, gebouwen etc. Zo bezien is het opvallend dat dit onderwerp door raadsleden het minst gekozen wordt als thema om over in gesprek te gaan. Toch is ook dit thema besproken; de gemeente moet het goede voorbeeld geven door te kiezen voor meer zonnepanelen op gemeentelijke daken en led-verlichting. Echter geldt ook voor de gemeente net als voor bedrijven en huishoudens: met gezond verstand want het moet uiteindelijk wel kosteneffectief zijn.

Deel 3:

Relevante ontwikkelingen

Waar moeten we rekening mee houden? Wat zijn belangrijke issues en politieke keuzevraagstukken?

Overzicht relevante ontwikkelingen

- Realiseren van de warmtetransitie
- Realiseren van een rechtvaardige en inclusieve energietransitie
- Langjarige verstopping van het centrale elektriciteitsnetwerk: netcongestie
- De emmissiereductiedoelstelling gaat omhoog van 49 naar 55% in 2030
- Inrichten van een groot landelijk Klimaatfonds op basis van het nieuwe regeerakkoord – de regering wil vooral inzetten op de waterstofeconomie en financiële impulsen voor het produceren van groene waterstof
- Inrichten van een landelijk Isolatieprogramma voor woningen met middelen tot 2030
- Verschuiving focus van wijkaanpak naar individuele aanpak in de gebouwde omgeving: isolatie en (hybride) warmtepompen
- (Deels) nieuwe veelbelovende technieken, zoals aquathermie voor het opwekken van duurzame energie
- Van centrale naar decentrale energienetwerken met slimme software (smart grids)
- Verdere belastingverschuiving: de energiebelasting op aardgas gaat langzaam omhoog gaat en die op elektriciteit langzaam naar beneden
- Snelle klimaatverandering: opwarming van de aarde verloopt sneller dan verwacht
- Gevolgen van klimaatverandering voelbaar dichter bij huis: zeespiegelstijging, droogte, overstromingen, schade
- Glasgow 2021 – COP26: versnel de energietransitie!
- …

In Achterhoek valt droogte al toe te schrijven aan klimaatverandering

26 mei 2020 05:59
Laatste update: 16 juni 2020 12:21

867 NUjij-reacties

De zomer van 2018 was een van de droogste Nederlandse zomers ooit gemeten. Aanvankelijk waren wetenschappers terughoudend om die droogte te linken aan klimaatverandering, maar een dinsdag gepubliceerde KNMI-studie ziet toch een verband, specifiek voor Oost-Nederland, dat op de toekomst vooruitloopt.

NOS NIEUWS • BINNENLAND • ZA 16 OKTOBER, 16:16

Klimaatwetenschappers: nul uitstoot in 2050 is te laat